

ДИДАКТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ВМНЗ ТА ЇЇ РОЛЬ У ПРОФЕСІЙНО-ДИДАКТИЧНІЙ АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКУРСНИКІВ

Завідувач кафедри іноземних мов ХНМУ доцент Корнейко І. В.,
доцент кафедри іноземних мов ХНМУ Петрова О. Б.

Забезпечення якості сучасного навчального процесу передбачає підвищення вимог до викладача вищого медичного навчального закладу (ВМНЗ), зокрема потребує його професійно-педагогічної компетентності (компетентність, як відомо, становить готовність і здатність людини діяти в певній галузі). Однією з актуальних на сьогодні є проблема вдосконалення професійно-педагогічної компетентності викладачів, зокрема стосовно дидактичного моделювання змісту навчання спеціальних дисциплін ВМНЗ.

Дидактична компетентність викладача забезпечується його компетенціями (наявністю знання і досвіду у своїй професійній галузі, поінформованістю щодо кола питань викладання, рівнем професіоналізму, знанням способів і прийомів, ефективним застосуванням знань і вмінь, креативністю, здатністю діяти з урахуванням обмежень та інструкцій, наявністю якостей для рішення завдань тощо) і становить інтегративний особистісний ресурс, що дозволяє проводити успішну викладацьку діяльність за рахунок засвоєних ефективних стратегій [4, 6, 7]. Компетенції викладача, в свою чергу, є основою успішного розвитку компетенцій студентів.

Слід відзначити, що дидактична компетентність є вимогою до викладачів усіх дисциплін та виступає критерієм оцінки діяльності викладачів та студентів ВМНЗ. Психолого-педагогічними дослідженнями доведено, що компетентність викладача набуває значення, формується, виявляється та оцінюється залежно від його діалогу зі студентами [2, 3].

Для викладача основною у професійній компетентності є дидактична складова, володіння методами дидактики, які сприяють прискоренню дидактичної адаптації студентів та підвищенню педагогічної ефективності навчання за умови скорочення витрат часу студентами та викладачами.

Однією з причин труднощів адаптаційного періоду студентів, яка перешкоджає успішному навчанню, особливо за умов кредитно-модульної системи, є відсутність продуктивного стилю мислення у першокурсників [3, 5]. У такому разі навчальний процес у ВМНЗ спирається, значною мірою, на їх репродуктивне мислення, яке не дозволяє демонструвати креативність, не дає можливості приймати оптимальні рішення в нестандартних ситуаціях та легко адаптуватися в мінливих умовах діяльності, а спрямоване лише на відтворення навчального матеріалу.

Процес адаптації студента до вимог навчання у медичному ВМНЗ має багато особливостей. Основним завданням викладача є створення умов, які сприяють прискоренню дидактичної адаптації студентів у ВМНЗ: урахування необхідності розвитку у студентів правильних уявлень про форми і методи навчання у ВМНЗ, а також шляхи досягнення успіху в навчанні; постійна активізація у студентів значущих мотивів навчання і зміцнення професійної

спрямованості їх особистості; підкреслення важливості високої активності в оволодінні знаннями, навичками та виявленні здібностей з огляду на сучасну вимогу постійної самоосвіти; послідовне нарощення дидактичних труднощів під час навчання студентів відповідно до зростання їхніх пізнавальних можливостей.

Таким чином, для реалізації навчально-виховного процесу потрібні специфічні педагогічні вміння викладача, як-то: діагностичні, проектувальні, конструктивні, організаторські, комунікативні [4, 6].

Саме в цих напрямках належить розвивати й формувати дидактичну компетентність викладача. Проектувальні уміння дозволяють викладачеві співвідносити план вивчення матеріалу на даному занятті з перспективним планом вивчення матеріалу, здійснювати психолого-педагогічний аналіз теми заняття до її вивчення студентами, чітко планувати матеріал; знати, для чого і в який момент необхідно звертатися до даного матеріалу.

На відміну від переважної більшості викладачів спеціальних дисциплін ВМНЗ, викладачі іноземної мови є педагогами за освітою, що є основою підвищення якості навчання і значно допомагає ефективно застосовувати знання з навчальної дисципліни.

Специфіка іноземної мови як навчальної дисципліни ВМНЗ пояснюється тим, що вона становить і мету, і засіб навчання. Це висуває особливі вимоги до викладача, насамперед, володіння дидактичним мовленням. Мовлення викладача іноземної мови використовується для організації навчання та виховання на занятті, тому воно повинно бути виразним нормативним зразком для наслідування, адаптивним відповідно до можливостей мовленнєвого досвіду студентів, переконливим, економним. Компетенції логічного акцентування дидактичного мовлення викладачів англійської мови – знання, інтонаційні та акцентуаційні навички, мовленнєві вміння і власне компетенція [1, 7]. Ще однією вимогою до мовлення викладача іноземної мови є те, що воно не повинно займати більше 10 % часу заняття; решта часу відводиться мовленню студентів.

Створення іншомовної атмосфери на занятті є одним із дидактичних завдань викладача іноземної мови ВМНЗ, тому він повинен прагнути до ведення заняття виключно іноземною мовою. На початку доцільно перекладати студентам свої інструкції рідною мовою, а з часом обмежити її використання тільки найнеобхіднішими ситуаціями. Дидактичне мовлення викладача ВМНЗ підпорядковується стратегічній меті підвищення ефективності навчального процесу.

Дуже важливими для адаптації є поступовість, послідовність і диференційованість у нарощуванні інтелектуальних, емоційних та фізичних навантажень до студентів першого курсу. Тому актуальним для педагога є володіння дидактичним моделюванням змісту навчання своєї дисципліни. Для іноземної мови, наприклад, це передбачає послідовне представлення іншомовних дидактико-мовленнєвих засобів, відібраних з урахуванням конкретного типу педагогічної (дидактичної) ситуації на занятті (мовленнєві стандарти, форми, висловлювання та ін.) [4, 6].

Діагностичні уміння дають змогу викладачеві створити базу даних для проєктувальної і конструктивної діяльності, здійснити прогнозування, інтерпретувати отримані в результаті діагностики відомості з метою корекції початкового плану.

Слід відзначити також, що якнайшвидшій адаптації студента до умов ВМНЗ і подальшому повноцінному розвитку його особистості сприяє процес індивідуалізації. Викладачеві належить урахувати дидактичний принцип індивідуального підходу, який використовує знання про індивідуальні особливості студентів, що впливають на їх навчальну діяльність та її результати (фізичні, психічні якості, соціальні чинники тощо). Завданням викладача в початковий період є сприяння дидактичній, особистісній, соціально-психологічній адаптації студентів переважно шляхом створення для кожного з них ситуацій успіху в різних видах діяльності.

Отже, ефективність педагогічної діяльності викладача залежить від його інтелекту, індивідуальних рис, які задовольняють суттєвим вимогам педагогічної професії, від рівня сформованості та організації функціональної системи діяльності, його педагогічної компетентності. Дидактична компетентність викладача виявляє його здатність до ефективної реалізації в освітній практиці ВМНЗ досягнення найкращих педагогічних результатів за рахунок професійно-особистісного розвитку, сприяє прискоренню професійно-дидактичної адаптації першокурсників ВМНЗ.

Література

- 1.Бобир С. Л. Контроль рівня формування компетенції логічного акцентування майбутніх учителів англійської мови. // Вісн. Чернігівськ. держ. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. – 2009. – Вип. 63. – Серія: Педагогічні науки. – С. 21- 25.
- 2.Грицюк Л. К., Лякішева А. В. Професійно-дидактична адаптація студентів в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу // Науков. вісн. Волинського нац. ун-ту ім. Лесі Українки. / Педагогічні науки. – 2011. – № 7. – С. 4-9.
- 3.Левківська Г. П., Сорочинська В. Є., Штифурак В. С. Адаптація першокурсників в умовах вищого закладу освіти: Навч. посібник. – К.: 2001. – 128 с.
- 4.Луцьянова М.И. Психолого-педагогическая компетентность учителя // Педагогика. – 2001. – №10. – С. 56-61.
- 5.Пономарева Л. А. Адаптация студентов / Л. А. Пономарева, К. И. Назарова, О. А. Ланцова // Специалист. – 2001. – № 7. – С. 22-23.
- 6.Серигов В. В. Обучение как вид педагогической деятельности. – М.: Изд. центр «Академия», 2008. – 256 с.
- 7.Соколова Н. Ю. Как активизировать познавательную деятельность учащихся / Н. Ю. Соколова // Педагогика. – 2000. – № 7. – С. 27-35.

***Анотація.** Корнейко І.В., Петрова О.Б. Дидактична компетентність викладача ВМНЗ та її роль у професійно-дидактичній адаптації першокурсників. Дидактична компетентність викладача виявляє його здатність до ефективної реалізації в освітній практиці ВМНЗ досягнення найкращих педагогічних результатів, сприяє прискоренню професійно-дидактичної адаптації першокурсників.*

Ключові слова: дидактична компетентність, професійно-дидактична адаптація, першокурсники

***Аннотация.** Корнейко И.В., Петрова О.Б. Дидактическая компетентность преподавателя медицинского вуза и ее роль в профессионально-дидактической адаптации первокурсников. Дидактическая компетентность преподавателя проявляется в его способности эффективно реализовать на практике обучения в медицинском вузе достижение наилучших педагогических результатов, способствует ускорению профессионально-дидактической адаптации первокурсников.*

Ключевые слова: дидактическая компетентность, профессионально-дидактическая адаптация, первокурсники

***Annotation.** Korneyko I.V., Petrova O.B. Didactic competence of medical school trainer and its role in professional didactic adaptation of the first-year students. Didactic competence of trainer realizes his availability to provide effectively in education practice of the medical school obtaining the best pedagogical results and favours as well acceleration of professional didactic adaptation of the first-year students.*

Key words: didactic competence, professional didactic adaptation, first-year students